

OD ISTOG AUTORA

BEOGRADSKI TRIO
ČEŠKA ŠKOLA NE POSTOJI
TITO I JA

Goran
Marković

Doktor
D.

Copyright © 2022, Goran Marković

Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

„On, rekao sam – jer nisam bio u stanju reći: ja.“

Robert Luis Stivenson

Neobični slučaj doktora

Džekila i gospodina Hajda

Na ruke ministru unutrašnjih poslova

Poštovani,

Osećam snažnu potrebu da Vam iznesem činjenice u vezi sa slučajem K.-a i da na taj način sa sebe skinem svaku odgovornost za ono što se sa tim čovekom upravo događa. Ovo su informacije iz prve ruke s obzirom na to da sam se njime lično bavio od prvog dana njegovog dolaska u Beograd pa sve do juče, kada se stvar na neki način završila. Pretpostavljam da će se, kao svaki put kada se dogode ovakve stvari, pristupiti detaljnoj analizi od strane Unutrašnje kontrole, da će biti različitih tumačenja onoga šta je ko od nas radio i preduzimao i da će, u zavisnosti od toga šta se ustanovi, doći do preraspodele zaduženja u okviru Službe. Takvi izveštaji najčešće postaju predmet raznih interpretacija, kao i manipulacije, pa smatram da je neophodno da Vama, kao nekom kome sam neposredno podređen, iznesem svoje viđenje, bolje reći, celokupnu istinu o slučaju o kome je reč.

Nama je K.-a isporučio pukovnik Stanić koji je sve vreme rata sa njim održavao vezu, boraveći nekoliko puta na samom ratištu. Osmog novembra 1996. lično je otišao po njega, istog dana ga prebacio preko granice i predao ga direkciji Službe u 16 časova i 15 minuta. Time je Stanićeva vrlo delikatna i opasna misija okončana i stvar je prešla u našu, praktično moju nadležnost. Ipak, izgleda da Stanić nije prestao da se bavi ovim slučajem, ali na sasvim drugačiji, veoma zanimljiv način. Ali za to su nadležni drugi, ne ja.

Nekoliko dana pre dolaska K.-a, po odluci šefa, dobio sam status oficira za vezu i bio zadužen za K.-ov smeštaj, snabdevanje i spoljno obezbeđenje. Ukratko, bio sam određen da nad njim bdim, što je pre svega podrazumevalo moju potpunu odgovornost u slučaju da nešto krene po zlu. Kao što će se videti, udeljen mi je vruć krompir, ali ja tokom boravka u Službi nikada nisam odbijao zadatke. Tako je bilo i ovog puta.

Iz onoga što sam prethodno saznao, a toga nije bilo puno, K. se, od trenutka kada je potpisano primirje i za njim raspisana međunarodna poternica, krio u neka-kvoj pećini u istočnom delu teritorije koja još uvek nije bila obuhvaćena međunarodnom kontrolom. Obezbeđenje je davala njihova služba ali, s obzirom na to da se situacija na terenu iz dana u dan pogoršavala i da je pretila objektivna opasnost da K. bude uhvaćen, doneta je odluka da se on prebaci kod nas.

Zbog realne opasnosti da će stvar procuriti, ova odluka je držana u strogoj tajnosti, pa ni sam K. nije znao za nju sve do trenutka kad se pukovnik Stanić pojavio u

njegovoj pećini i dao mu pola sata da se pripremi za put. K. je tom prilikom ispoljio svoju poslovičnu aroganciju i bunio se zbog činjenice što ga niko „nije konsultovao u vezi s njegovom sudbinom“, ali Stanić, kao iskusni operativac, koji je kroz slične situacije sa K.-om već prolazio, nije na to obraćao pažnju. Štaviše, oduzeo mu je sve lične stvari, uključujući i revolver, kao i dokumenta na osnovu kojih bi mogao biti identifikovan. K. je ipak uspeo, po cenu fizičkog sukoba sa Stanićem, da zadrži nekakvu sveščicu sa sopstvenim zapisima. Krenuli su prema našoj teritoriji šumskim putevima, dobro skrivenim od mogućeg otkrića iz vazduha.

Na granici je sve bilo pripremljeno, K. nije ni izlazio iz automobila a naš pogranični policajac je već sve dogovorio sa njihovim. Uz to, vladalo je veliko nevreme pa niko nije obratio pažnju na Stanićevog saputnika. Čim su prešli granicu, vreme se, međutim, promenilo i granulo je sunce pa je postojala izvesna opasnost da neko K.-a primeti. Zbog toga je on morao da sve vreme, pokriven ćebetom, leži na zadnjem sedištu automobila, što je ponovo izazvalo lavinu njegovog negodovanja. Ali, kao što rekoh, Stanić je već bio naviknut na ponašanje K.-a i uopšte nije obraćao pažnju na psovke sa zadnjeg sica.

Kako bilo, kada je stigao pred našu upravnu zgradu, Stanić ga je naterao da glavu pokrije mantilom tako da smo bili sigurni da niko iz zainteresovanih stranih službi nije mogao identifikovati njegov prelazak na našu teritoriju.

Kao što sam napomenuo, ja sam već ranije bio određen za oficira za vezu i prvi sam koji je sa njim službeno razgovarao. Prilažem ceo njegov dosije koji sadrži transkripte njegovih i mojih razgovora, izveštaje kurira, spoljašnjeg obezbeđenja, sažetke snimaka nadzorne kamere u njegovom stanu, zapisnike sa kolegijuma koji su se ticali K.-ovog slučaja, presretnute telefonske razgovore i ostale relevantne dokumente. U prilogu je i pismo koje sam uputio predsedniku republike neposredno posle pada sa vlasti njegovog prethodnika 5. oktobra 2000, na koje nisam nikada dobio odgovor, kao i pismo koje sam uputio predsedniku vlade nešto kasnije.

U nadi da ćete naći vremena da sve ovo pogledate i na taj način steknete detaljnu sliku o slučaju, srdačno Vas pozdravljam,

pukovnik Ljubomir Lazić

U Beogradu, 22. jula 2008.

**Transkript razgovora između K. i oficira za
vezu Lj. L. obavljenog 8. novembra 1996.
od 16.50 do 17.30 časova**

OFICIR: Sedite.

K.: Da li vi znate ko sam ja?

...

K.: Pa šta je onda ovo?

OFICIR: Ne znam na šta mislite.

K.: Ja sam predsednik jedne suverene države i ne zaslužujem ovakav tretman. Prema meni se Stanić ponaša kao prema... ne znam ni ja kome. Niko mi ništa ne govori, niko me ništa ne pita.

...

K.: Mislio sam da dolazim kod prijatelja, kod moje braće, a ne kod stranaca. Stranci su đubrad! Najobičnija govna! I Englezi su ološ, ali bar drže do forme. Francuska se boji Nemačke i stalno se kurva. Ali oni!

Oni su najgori. Nije ni čudo. Ko su ti Amerikanci? Potomci kurvi i lopuža, evropski otpad, ono što je civilizacija odbacila kao štetno, trulo. Takve gene su oni nasledili. To se ne briše, to se ne leči.

...

K.: Oni ne shvataju kakav smo mi narod! Sporo se palimo ali dugo gorimo! Što reče Zoran Drašković: „Mi smo lud narod.“ Ja to znam najbolje, radio sam u psihijatrijskoj klinici. Srušili smo Austrougarsku monarhiju, zbog nas je Hitler odložio napad na Sovjetski Savez. Odolećemo i ovoj novokomponovanoj bandi usranaca!

...

K.: Budala sam što sam uopšte seo sa njim za sto da pregovaram. Izgubio sam dragoceno vreme sa tim šibicarom koji mi je obećavao kule i gradove. Trebalo je da znam da će me izraditi. Amerikanci su takvi – nemoralni. U stanju su da slažu, bezočno prevare bilo koga ko nije njihov. Video sam kako me gleda onim njegovim vodenim, praznim očima. Zapazio sam taj pogled, iako je imao naočari. Trebalo je da odmah ustanem i odem, a ne da pregovaram. „Garantujemo vam sigurnost ukoliko se povučete iz političkog života.“ Garantuješ mi moj... Izvinite.

OFICIR: Ništa.

K.: Misle da će nešto postići time što su ucenili moju glavu. Milion dolara, kako to gordo zvuči!

OFICIR: Pet.

K.: Šta – pet?

OFICIR: Podigli su na pet miliona dolara.

K.: Pa šta! Ne znaju da postoje stvari koje naš čovek ne bi prodao ni za milijardu njihovih jebelih dolara! Oprostite, malo sam...

OFICIR: U redu je. Umorni ste od puta.

K.: I ta optužnica... Sve same konstrukcije i laži. Mogu da zamislim pravdu u tom njihovom sudu. Kadija te tuži, kadija ti sudi...

OFICIR: Nego, da pređemo na stvar. Smeštaj. Imamo jedan prilično neupadljiv stan od četrdeset kvadrata.

K.: U nekom soliteru?

OFICIR: Da. Tako je najbolje. Oni će odmah krenuti da vas traže po vilama ili vikendicama u okolini. Smatramo da je najmanje upadljivo utapanje u gomilu. Naravno, pod uslovom da se ne pojavljujete u zgradi ili okolini.

K.: Šta to znači? Da nikud ne izlazim? Da dvadeset i četiri sata čamim u stanu?

OFICIR: Otprilike.

K.: Pa to je gore nego zatvor! Ne dolazi u obzir!

...

K.: Ni u samouslugu ne mogu da idem?

OFICIR: Kurir će vam svakodnevno donositi hranu i sve što je neophodno: novine, cigarete i slično. Telefon

nećete upotrebljavati. Naročito ne mobilni. Nećete kontaktirati ni sa kim, pogotovu ne sa rodbinom i prijateljima. Ako presretnu bilo koji telefonski razgovor, stvar je završena. Lociraće vas vrlo brzo.

K.: Čekajte. Ja ću od sada, pa ko zna do kada, sedeti zaključan u nekom stanu i ni sa kim neću progovarati ni reči?

OFICIR: Kada budete imali potrebe da stupite u vezu sa nama, reći ćete to kuriru i on će mene obavestiti. Bilo kakav kontakt sa spoljašnjim svetom nosi veliki rizik. Razumećete da je to neophodno.

...

OFICIR: Izgled. Potrebno je da iz osnova promenite lični opis. Nastavite da puštate kosu i bradu. Tako ćemo najlakše sakriti prepoznatljive detalje na vašem licu. Tu rupicu ispod donje usne, koja je za vas veoma karakteristična, pokriće brada. Ali ostaje problem obrva. One su veoma upadljive. Njih ćete čupati svakog jutra.

K.: Da čupam obrve?

OFICIR: Nosite naočari?

K.: Ne, hvala bogu, još uvek dobro vidim.

OFICIR: Jedne sa debelim okvirom doneće vam kurir. On će vam donositi sve što je neophodno, uključujući i čistu odeću. Ukoliko vas neko primeti, na hodniku ili slično, potrebno je da budete obučeni skromno i neupadljivo.

K.: Šta to znači? Da ću ipak izlaziti?

OFICIR: Samo koliko je neophodno da ne bi ste privlačili pažnju time što se nikada ne pojavljujete, a susedstvo zna da u vašem stanu neko živi. Možete, na primer, uveče bacati đubre. Ali to ćete činiti veoma retko, jedanput-dvaput nedeljno.

...

OFICIR: Imam ovde vašu biografiju. Molim vas da je pažljivo proučite i da striktno postupate u skladu sa vašim novim identitetom.

...

OFICIR: Lična karta i pasoš, za slučaj da vas neko legitimiše. Tu je i ugovor o iznajmljivanju stana, zatim penzijski čekovi, zdravstvena knjižica, povlastica za gradski prevoz. Ali, ponavljam, sve to samo za slučaj da iskrсне situacija u kojoj ćete biti prinuđeni da se predstavite.

K.: Znači, ja sam penzioner... Kako se zovem?

OFICIR: Darko Dragić. Uzeli smo identitet čoveka koji je otprilike vašeg doba, umro pre tri godine. Nema porodicu, nema rođaka, prijatelji i poznanici žive daleko odavde.

K.: Zašto moram toliko da se krijem?

OFICIR: Zbog ucene. Pet miliona dolara nije malo. Te pare ne samo da bi slomile nekog iz komšiluka već i ponekog iz Službe.

K.: Čekajte. Hoćete da kažete da postoji mogućnost da neko iz Službe radi za njih?

OFICIR: Ne mora obavezno da bude krtica. Može biti jednostavno slab na pare.

K.: I kako mislite da predupredite to?

OFICIR: Tako što na vašem slučaju radi samo uzak krug operativaca koje je šef lično odredio. Ja, kurir i još nekolicina na spoljnom obezbeđenju. Ispred zgrade, preciznije. Vaš slučaj nigde zvanično nije zaveden. Za Službu, vladu i javnost mi sa vama nemamo ni kakve veze.

K.: A on? Zna li on da sam ovde?

OFICIR: Ko?

K.: Pa, on...

OFICIR: Ne znam. Ja komuniciram samo sa mojim šefom.

K.: Poslednji put kada smo razgovarali obećao mi je mnogo bolje uslove. A ne ovo. Kućni pritvor... Moraću da razmislim.

OFICIR: Ne možete da razmišljate. Služba je tako koncipirala operativni plan. Koji nema alternativu.

K.: Kako to mislite? A šta ako ne pristanem na te uslove?

**Snimak nadzorne kamere
zabeležen na tvrdom disku RG-56**
(sažetak)

9. novembar 1996.

K. se upoznaje sa stanom u koji uselio. Proba krevet, seda u fotelju, ustaje, pa prelazi za radni sto sa jednom stolicom i lampom za čitanje. Pregleda ormance i police, izgleda kao da pokušava da pronađe knjige ili neki zanimljiv časopis. Ne uspeva u tome. Uključuje stari televizor i odmah ga gasi jer je slika očajna, utvrđuje kako tranzistor nema baterije, gramofon je bez ijedne ploče. Pregleda malu kuhinju sa rešoom, frižiderom i radnim pultom. U kredencu pronalazi jedan pribor za jelo, jedan duboki, jedan plitki tanjir. Odlazi u kupatilo. Letimično pogleda sapun, sredstvo za tuširanje, četkicu za zube. Bez brijaćeg pribora (baš kako je naređeno – nema brijanja). Miriše peškire. Šeta zatim kroz stan i posmatra zidove na kojima nema slika, postoje samo fleke onih koje su nekada tu visile okačene. Dođe do prozora i gleda napolje. Vidi se zid susednog solitera, i to onaj njegov deo bez prozora.

21. decembar 1996.

K., kome su brada i kosa pomalo porasle leži na krevetu i kao da osluškuje zvuke koji dopiru spolja. Veče je. Upali televizor i pokušava da sa sobnom antenom pronađe neki program koji se vidi. Odustane od toga. Ponovo legne u krevet. Zuri u plafon. Pada prvi sneg.

29. januar 1997.

Podne. K. jede. Brada i kosa su mu još malo duže. Posle nekog vremena odustaje od jela, ne prija mu hrana. Koraca kroz stan jedno vreme. Onda začuje neki zvuk iz hodnika i prisloni uvo na vrata. Gleda kroz „špijunku“. Očigledno, ništa se ne vidi. Odškrine vrata i pogleda niz prazan hodnik. Odjednom, preko puta njega, vrata lifta se otvore i na njima se pojavi žena sa cegerima punim namirnica. K. brzo zatvori vrata stana.

14 mart 1997.

Noć. Stan je u mraku i K.-ova se silueta ocrtava kraj prozora. Sa već prilično dugom kosom i bradom. Zatim prilazi radnom stolu, seda za njega i upali lampu. Otvori svoju svesku. Prelistava je. Koliko se vidi, sveska je puna nekakvih zapisa koji su svi odreda pisani rukom. Uzme grafitnu olovku i stavi je na neispisanu stranicu. Olovka tako stoji nekoliko trenutaka. K. nervozno zatvori svesku, ugasi svetlo i baci se na krevet. Sneg napolju veje. Plače.

**Dokazni materijal pronaden prilikom
pretresa stana optuženog K.,
zaveden pod r. b. 28/08**

Sveska, kožni povez

*Kako da obuzdam suze?
Svi prijatelji su me napustili,
nestali kao jutarnja magla.
Nikada se neće pojaviti moj drug,
napustio me je zauvek, nepovratno.
Shvatam kako nikada nisam imao snage
da promenim bilo šta u svetu,
sve se svelo na moju uzaludnu žrtvu.
Moram da urliknem jer
stvari ponovo postaju iste kao nekada.
Mnogi će tražiti da odgovaram za ono
što mi je nalagao prirodni poredak stvari;
učinio sam to bez dvoumljenja i rado.
Ponešto nisam i to me još uvek proganja.*

Službena beleška br. 307/97

Sačinio Đ. Ž.

Prošlog ponedeljka došlo je do incidenta u stanu gde boravi K.

Otključavši ulazna vrata, zatekao sam ga kako spava obučen. Kada se probudio, stekao sam utisak da me posmatra sa neskrivenom mržnjom. Ispostavilo se da je ljut zbog toga što ga nisam pozdravio. Ja sam, međutim, imao ruke pune najlon kesa i odmah počeo da istovarujem porcije sa kuvanom hranom i ostale namirnice na kuhinjski pult. „Dobar dan! Nisu vas učili da pozdravljate ljude kada im banete u stan?“ – rekao je povišenim tonom. Ja sam ga uljudno pozdravio i postavio da istovarujem ostalo: štampu i knjige, sve koje je stavio na spisak i koje sam jedva pronašao u knjižari Srpske književne zadruge u Ulici maršala Tita. „Kako ste, gospodine predsedniče? Kako ste proveli jučerašnji dan? Da li vam nešto nedostaje? Napolju je jako lepo vreme. Miriše na proleće“, bio je i dalje agresivan.

Ja sam to prećutao i, kada sam završio sa istovarom njegovog dnevnog sledovanja, pružio sam mu narudžbenicu na potpis. On je, međutim, i dalje bio izuzetno uznemiren: „Jeste li rekli onom vašem da hoću da razgovaram, zna on sa kim?“ Ja sam odgovorio potvrdno, ali on je i dalje odbijao da potpiše narudžbenicu i nastavio da viče: „Neću! Neću više ništa da potpisujem dok god mi se on ne javi! Kako se zove taj vaš?! Ja mu uopšte ne znam ime!“ Ja sam ćutao i držao i dalje narudžbenicu i hemijsku olovku ispred njegovog lica. On je zatim počeo da urla: „Kako se to ponašaš, glupa kurirčino! Da li ti uopšte znaš ko sam ja?!“ Ja sam mirno rekao: „Molim vas da se ponašate pristojno i da me ne vređate.“ On me je zadihan gledao, rekao bih, ne baš sasvim normalno. Ja sam se ipak suzdržao i nastavio staloženo: „Morate mi potpisati narudžbenicu. Inače, ne mogu da pravdam robu.“ – „Čuješ šta te pitam! Kako se zove čovek koji je zadužen za mene?! Onaj visoki!“ Ja sam i dalje pokušavao da zadržim miran ton: „Budite ljubazni, potpišite ovde i dajte mi spisak za sutra.“ K. je, međutim, u tom trenutku potpuno podivljao: „Ovo je nečuveno! Držite me ovde zatvorenog kao pacova, ponašate se prema meni kao prema skotu! To neće moći tako! Daj mi tvoj mobilni!“

Počeo je da pretura po džepovima tražeći notes. Zatim da ga prelistava tražeći neki broj. Sve vreme se ponašao sasvim izbezumljeno: „Sve ću da mu kažem! On i ne zna kakvi ljudi rade u Službi. Prostačine, primitivci! Sve će da vas šutne kada mu kažem kako se ponašate prema meni! Daj mi tvoj mobilni!“ Ja sam ga i dalje posmatrao

mirno, naravno, bez namere da mu pozajmim telefon i čvrsto rešen da ne odem dok ne dobijem potpis na narudžbenici. Kada je shvatio da nemam nameru da mu dam moj mobilni, demonstrativno je seo u fotelju i prekrstio ruke. „Ne daš? Dobro... U tom slučaju ni ja neću da saradujem sa tobom. Jesi li čuo?“ Na to sam počeo da vraćam namirnice u kesu, sve po redu, uključujući i porcije sa gotovim jelom. On je odjednom promenio ponašanje: „U redu. Ti nisi ništa kriv. Samo radiš svoj posao. Daj to da potpišem.“ Nažvrljao je potpis na narudžbenici i situacija se za trenutak primirila.

„Šta sutra da donesem?“, upitao sam. „Ne znam. Otkud znam? Hrana je jeziva.“ Ja sam samo slegao ramenima. „Ćevape. Donesi mi dvadeset. Jedu mi se ćevapi“, rekao je pomirljivo. „Toga nema u našem restoranu“, kazao sam. On je odjednom ponovo počeo da urla: „Pa, čega ima, onda?!“ Ja sam mu pokazao na papir zalepljen na vratima frižidera: „Imate tu jelovnik.“ Njemu su u tom trenutku, učinilo mi se, krenule suze na oči: „Punjene paprike i bečka šnicla! Razboleću se od toga. Ne znam. Donesi mi bilo šta. Prvo šta ti padne pod ruku. Ionako je svejedno...“ Bilo mi ga je žao, pa sam pokušao da ga odobrovoljim: „Ima i dobra piletina“, na šta je on ponovo počeo da vrišti: „Neeeeeeću piletinu!!! Ne jedem živinu!!! Koliko puta to da ponovim?!“

Ovo izdiranje na mene prevršilo je svaku meru pa sam krenuo da idem. K. me je sustigao kod vrata i ponovo promenio ton: „Molim te, reci tom, ne znam kako se zove, tom koji je zadužen za mene da mi se javi. Imam nešto hitno da sa njim razgovaram.“ Nisam imao

nameru da dalje diskutujem na tu temu pa sam mu rekao: „Vidimo se sutra, gospodine“, i izašao iz stana. On je, međutim, potpuno izgubio osećanje za opreznost, izleteo u hodnik i počeo da viče za mnom: „Poludeću ovde! Čuješ?! Kaži mu da ne mogu više!...“ Brzo sam strčao niz stepenice jer je postojala realna opasnost da uzbunimo celu zgradu.